

tehermentesítés távlatilag, a II. gát megépítése után 500 m³/órára fokozható. Az említett vízmennyiség tehát, minden további energiaszükséglet nélkül a kohászat 225 m A. f. szinten telepített 10 000 m³-es ipari medencéjének szintjére vezethető.

6. Befejezés

A tárgyalta anyagban a belföldön hozzáférhető levéltári, irattári és egyéb fellelhető anyagra támaszkodva vázoltam a hátori völgyzárógát történetét napjainkig. Igyekeztem a gyűjtött anyagot időrendben csoportosítva úgy tárgyalni, hogy a gáttal kapcsolatos események kellő és tárgyilagos megvilágításba kerüljenek.

A gátépítésnek az előzményei során rámutattam a létesítés körülményeire és a vízierőigénnyel kapcsolatos szempontokra, amely az államkincstár a völgyzárógát létesítésére készítette. A továbbiak ismertetése során kidomborítottam a gát jelentőségének mélyreható különbségét a gát építése idején és napjainkban. Amíg a gát építése idején annak jelentősége elsősorban a vízerőhasznosításban nyugodott, addig ma a vízerőhasznosítás, mint mechanikai energiafelhasználás teljesen eltűnt és helyébe az iparvíz hasznosításának a szükségessége lépett. Nem tévesztendő azonban szem elől, hogy a Hátori-tóban magas szinten tárolt vízmennyiség, valamint a Szinva és Garadna vízhozama zárt csővezetéken, közbenső szennyezés, medervesztés, elpárolgás stb. nélkül vezethető a kohászati üzembe, amire az előző pontban már rámutattam. A zárt vezeték létesítése még egy kisebb, mintegy 75–150 kw teljesítményű törpe vízerőmű közbeiktatását is lehetővé teszi. Ezek a létesítmények azonban a II. gáttal együtt csak hosszú, 40–50 évi távlatban visszatérülő népgazdasági beruházást jelentenek. A II. gát létesítése azonban bizonyára más szempontok mérlegelését fogja megkívánni, ha annak a problémája újból időszerű lesz.

FORRÁSMŰVEK ÉS KÜTFŐK

- [1]. Historia Domus : (a hátori római katolikus plébánia latin és németnyelvű kéziratos történetének kivonata).
- [2]. Miskolci Állami Levéltár 1813. évi 2868. sz. okmánya.
- [3]. O. L. Montan Akten 1864.
- [4]. Miskolci Állami Levéltár 1903. IX. 44. sz. Vízikönyv iratai és rajzmellékletei.
- [5]. Krassalkovich Ignác zsilipkezelő szóbeli közlése a gáttal kapcsolatos utóbbi 50 év eseményeiről.
- [6]. Soós I. : A diósgyőri kohászat története. Kohászati Lapok, 1954. 8. sz.

ДАННЫЕ К ИСТОРИИ ПЛОТИНЫ ХАМОР

Д-р. Сиглигети

В статье описывается история одного из наших наиболее старых гидротехнических сооружений — плотины Хамор, с 1810 года, то есть с года строительства плотины — до настоящего времени на основе данных, полученных из одновременных исторических источников.

В связи с историей плотины выясняются интересные технические данные, которые до сих пор были неизвестными.

Особенно интересными являются условия строительства плотины из точки зрения использования водной энергии, а также водохозяйственное значение плотины, которое благодаря металлургии Диондьева выходит из пределов местной достопримечательности.

Contributions to the history of the Hátori dam

by Gy. Szigligeti

The history of one of the oldest hydraulic structures in Hungary, the Hátori dam built in 1810, is reviewed from its construction up to present days, on the basis of data obtained from original, contemporary sources. The study of the history of the dam reveals many interesting technical data hitherto unknown.

From the aspect of water power utilization, the construction of the dam is of particular interest. As regards water supply, the dam is at present of more than local significance, due to its nearness to the steel-works of Diósgyőr.

Beszámoló az aug. 18., 19., 20-án Jósvalfőn rendezett barlang- és karsztkutatási ankétról

A Magyar Hidrológiai Társaság Központi Karszthidrológiai és Barlangkutató Bizottsága f. évi augusztus 18, 19. és 20-án Jósvalfőn rendezte a magyar barlangkutatók ankétját, amelyen a bizottságban képviselt csoportokon kívül a szlovák kultuszminisztérium barlangügyi tanácsának küldötte is részt vett.

Az augusztus 18-iki első ülészakot a Magyar Hidrológiai Társaság részéről Papp Ferenc dr. nyitotta meg, aki Vass Imre alapvető aggteleki tanulmánya megjelenésének 125 évi évfordulója alkalmából megemlékezett az első magyar tudományos barlangkutatóról. Vass Imre fedezte fel az aggteleki barlangrendszer legnagyobb, a Vaskaputól az Oriások Terméig terjedő szakaszát és ő fejtette ki elsőnek annak valószínűségét, hogy a barlangban folyó Styx-patak a Domicától ered. Ezt a 100 évvel későbbi felfedezések beigazolták. Könyvében szembeszállt az akkori barlangkeletkezési elméletekkel és ma is helytállóan magyarázta az aggteleki barlang keletkezését. Erdemei megörökítésül róla nevezték el a Kistohonya-forrásnál nemrég felfedezett barlangot.

Kessler Hubert dr., a Bizottság elnöke ezután beszámolt a Bizottság egyéves munkájáról. A múlt évi miskolci ankét határozatának megfelelően megalakították az összes magyar, tudományos és sportirányzatot képviselő kutatók központi képviselői szervét és ezzel megvalósították a magyar barlangkutatók régóta óhajtott egységét.

A Bizottság első ténykedéseként kiadta a „Tájékoztató” első két számát összesen 60 oldal terjedelemben, kiadta továbbá Holly Ferenc munkáját a helyszíni vízelemzések gyakorlati kiviteléről és az eredmények barlangtani értékeléséről.

A Bizottság felvette a kapcsolatot a Szovjetunió, Csehszlovákia, Lengyelország, Ausztria, Németország, Olaszország, Franciaország és Svájc karszthidrológaival és barlangkutatóival, illetve képviselői szerveikkel és elküldte az idegennyelvű kivonatokat ellátott tájékoztatót, aminek ellenében értékes csereanyagot kaptunk.

A Bizottság csatlakozott a jelenleg Párizsban ülésező Nemzetközi Barlangtani Kongresszushoz és meghívta

Norbert Casteret világhírű francia barlangkutatót magyarországi tanulmányútra. A Bizottság összeállítja a karszthidrológiai és barlangtani szakdokumentációt és eddig megjelent anyagát a nemzetközi szakirodalom összeállításával megbízott szerv rendelkezésére bocsátotta.

A kutatók tudományos és gyakorlati továbbképzése céljából az év elején 15 előadásból álló előadássorozatot rendezett a bizottság. Az előadásokat több mint száz hallgató látogatta rendszeresen.

Jakucs László a M. Földrajzi Társaság Barlangkutató Szakosztályának egyéves munkájáról számolt be. A Szakosztály elsősorban szakelőadások rendezésével ért el kimagasló eredményeket és megszervezte a magyar kutatók idejéről jól sikerült csehszlovákiai tanulmányútját, amelynek során a résztvevők a csehszlovákiai kutatások magas színvonaláról és a barlangok tudományos és idegenforgalmi kiaknázásáról személyesen is meggyőződhetek.

A Szakosztály kezdeményezte az aggtelekkörnyéki magyar—csehszlovák határforgalom megkönnyítését, illetve nemzetközi terület kialakításának tervét.

Az ankét folyamán megérkeztek a magyarországi tanulmányúton levő csehszlovák kutatók is, akiknek részéről a csoport vezetője, Blaha Leo magyar nyelven üdvözölte az ankét résztvevőit és kérte a további együttműködést és még szorosabb kapcsolat kiépítését.

Kapinyáné Radó Denise az Eötvös Lóránd Tud. Egyetem Földrajzi Intézetének barlangtani munkásságáról számolt be.

A kutatók a budai-hegységben több barlang morfológiai viszonyait tanulmányozták és kiegészítették a Solymári-barlang térképét. Elkészítették a Vértes hegység karsztjelenségeinek kataszterét és forráshozam-méréseket végeztek. A Bükk hegységben folytatták az örvénykői és csipkésúti víznélők bontását.

Tóth József a M. H. T. Nagymiskolci Csoportja barlangtani működését ismertette. A miskolci kutatók főleg a Bükk-fensík zombolyait és a jávorkúti víznélőbarlangot kutatták, de igen értékes adatokkal hozzájárultak a Miskolc vízellátását biztosító Tapolcai-források vízgyűjtőterületének pontosabb megismeréséhez.

Hégráth Gyula az Élelmiszeripari Minisztérium Kinizsi S. K. barlangkutatóinak az égerszegi Szabadság-barlangban és a Ganzal-lyuk feletti Gyükkert víznélőnél végzett kutatásait ismertette. A Szabadság-barlang bejáratánál a turistaszálló építése rövidesen befejeződik.

Szilvássy Gyula a Bástyá Ügyészségi S. K. barlangkutatóinak a Ferenchegyi barlang újonnan feltárt járatairól készített térképét mutatta be és ismertette azokat a kísérleteket, amelyek barlangokban is korróziómentes jelző- és számtáblák előállításának technológiájára vezettek.

Holly Ferenc a Budapesti Műsz. Egyetem Ásvány-és Földtani Tanszéke kutatóinak az általuk felfedezett Vass Imre barlangban végzett munkáját ismertette, amelyek során újabb szakaszokat tártak fel és feltérképezték kb. 1 km hosszúságban az eddig ismert járatokat. Feltérképezték a Tinnyei-aragonitbarlangot és kidolgozták a karsztforrások fizikai-kémiai vizsgálati módszereit.

Augusztus hó 19-én egyes tudományágak területén a barlangkutatás segítségével elért legújabb eredményekről számoltak be. A beszámolók előtt

Senes János dr. a szlovák kultuszminisztérium barlangügyi tanácsának elnöke a csehszlovák kutatók részéről üdvözölte az ankétot és bejelentette, hogy csehszlovák részéről is nagyjelentőségűnek tartják az aggtelekkörnyéki magyar és csehszlovák barlangvidéknek mindkét részről való megközelítésének egyszerűsítését és ez ügyben konkrét lépéseket is tettek. A két ország kutatóinak további együttműködését azzal

is kívánják előmozdítani, hogy egy a jövő évben szervezendő Pelsőc-környéki kutatáshoz magyar kutatókat is meghívják.

Kessler Hubert dr. beszámolt a karszthidrológia és vízellátás terén barlangkutatással kapcsolatban elért legújabb eredményekről. Többek között ismertette a lillafüredi Anna-barlangban feltárt karsztforrásoknak a miskolci vízellátásba való bekapcsolását, a mátfai Kőlyuk forrásának Komló céljaira való igénybevétele, a Miskolc—Tapolcai hévízbarlangban végzett vizsgálatokat, a karsztvidékeken végzett beszívargási vizsgálatok eredményeit és a legújabban feltárt Kossuth-barlangot, melynek felfedezése a rudabányai vízellátási kérdésekhez kapcsolódik. A barlangtani kutatásoknak a karszthidrológia terén elért eredményei közvetlenül hasznosíthatók a népgazdaság számára.

Vértes László a barlangkutatással kapcsolatos újabb ősrégészeti és őslénytani kutatási eredményekről számolt be. A Pilisben, Gerecsében, Bakonyban és Bükkben folytatott kutatások nemcsak új anyagot szolgáltatottak, de új, nálunk eddig nem alkalmazott módszereket is alkalmaztak a munkálatok során. Az új módszerek közül a lakkfilm rétegsor-vétel és a pollenvizsgálat sok lehetőséget nyitott a jégkorok pontosabb időbeni színtézésére és ezzel az éghajlati változások finomabb különbségeinek megismerésére.

Topál György a barlangok biológiai kutatásáról számolt be.

Eddig mintegy 200 alfafaj került elő a megvizsgált barlangokból. Igen fontos probléma a teljes sötét-ségben előforduló fotoszintézis. A Béke-barlangból eddig 21 állatfajt ismerünk. Jelentősebbek a *Bathynella* és a *Troglochaetus*. A Szabadság-barlangban a *Koenia vágvölgyi*-vel egy Magyarországon új állatrend került elő. Igen jelentős eredményekre vezettek az előadó által bevezetett denevérgyűrűzések, amelyek a denevérek eddig ismeretlen vándorlásaira fényt derítettek.

Bertalan Károly dr. az elmúlt másfél év karszt-és barlangtani irodalmát ismertette. Megállapította, hogy a 87 közlemény 33 különböző folyóiratban jelent meg, mert eddig nem volt a barlangtannak saját folyóirata. Legtöbb volt a geomorfológiai és karszthidrológiai vonatkozású barlangtani cikk. Aránylag kevés volt a földtani vonatkozású speleológiai közlemény. A szakirodalmat ezentúl a „Tájékoztató” rendszeresen fogja ismertetni; minden év irodalmi kimutatását a külföldi szakköröknek is megküldjük nehogy az az eset megismétlődhessen, hogy pl. a nemzetközi barlangtani bibliográfiából az 1950. évi magyar barlangtani irodalom teljesen kimaradt.

A beszámolókat követő hozzászólások és javaslatok alapján az ankét a következő határozatokat hozta:

1. Feltétlenül szükséges a magyar és csehszlovák aggtelekkörnyéki barlangvidék kölcsönös látogatási lehetőségének megkönnyítése.

2. A magyar és csehszlovák kutatók között már megtörtént együttműködési megállapodásokhoz hasonló megállapodások kötendők a többi szomszédos államok kutatóival is.

3. Gazdasági és szakszempontokból kívánatos lenne az összes magyarországi, idegenforgalmi szempontból jelentős barlang egységes kezelésbevétele.

4. Az idegenforgalmi szempontból értékesített barlangok bevételeinek egy bizonyos százaléka további feltáró kutatásokra fordítandó.

*

Augusztus hó 19-én délután és 20-án délelőtt az ankét résztvevői a felfedezők vezetésével megtekintették az újonnan feltárt Béke-barlangot, Szabadság-barlangot, Vass Imre-barlangot és Kossuth-barlangot.

R. Ö.